EX ORDINIS PHILOSOPHORUM MANDATO

RENUNTIANTUR

# PHILOSOPHIAE DOCTORES

ET

## ARTIUM LIBERALIUM MAGISTRI

RECTORE MAGNIFICO

**FRIDERICO ZARNCKE**

PHILOSOPHIAE DOCTORE LINGUARUM ET LITTERARUM GERMANICARUM PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO CET.

DECANO

**HERMANNO BROCKHAUS**

PHILOSOPHIAE DOCTORE LINGUARUM ASIAE ORIENTALIS PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO CET.

PROCANCELLARIO

**IOANNE OVERBECK**

PHILOSOPHIAE DOCTORE ARCHAEOLOGIAE CLASSICAE PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO CET.

**INDE A PRIMO DIE MENSIS MAII A. MDCCCLXX USQUE AD DIEM TRICESIMUM MENSIS APRILIS A. MDCCCLXXI**

CREATI.

---

*Praemissa est Ludovici Langii commentationis de legibus Antoniis a Cicerone Phil. V, 4, 10 commemoratis particula posterior.*

---

**LIPSIAE**

TYPIS A. EDELMANNI TYPOGR. ACAD.

Certum est si quidquam aliud, ut in priore huius commentationis particula vidimus, a M. Antonio legem de dictatura tollenda latam esse; nihilo tamen minus leges Antonias de actis Caesaris confirmandis et de colonis in agros deducendis, quas Cicero eo loco, unde disputandi initium fecimus (Phil. 5, 4, 10), cum lege illa coniunxit, frustra apud indicum legum Romanarum auctores, frustra apud Drumannum, Hoeckium, Peterum, Merivalium — hos solos nomino, quia horum solorum libros historicos nunc evolvi — quaesiveris.

Ac profecto *legem Antoniam de actis Caesaris confirmandis*, quam Baiterus omnino non commemoravit, quamquam locus Philippicae quintae notus ei erat, Reinius mira confidentia statuendam esse negavit. Dicit enim legem illam a Cicerone Phil. 5, 4 commemoratam non fuisse legem sed senatusconsultum. Sed vellem exemplis demonstrasset iuris vocabulis tam neglegenter Ciceronem usum esse, ut legem pro senatusconsulto diceret, quin etiam verbis *leges tulisse dicitur* in una eademque periodo primum de senatusconsulto a M. Antonio facto, deinde de lege a M. Antonio lata uteretur. Ceterum ex locis Ciceronis et Appiani, quos Reinius nulla explicatione adiecta adscripsit, eum in mente habuisse apparet notissimum illud senatusconsultum, quod Liberalibus (a. d. XVI Kal. April.) in aede Telluris factum est, quo et oblivio caedis Caesaris decreta est et acta Caesaris pacis causa confirmata sunt. Opinatus videtur esse — et ea est opinio Drumanni quoque (1,108) et reliquorum quos antea nominavi historicorum — M. Antonium, cum ex commentariis et chiro-

graphis Caesaris leges Iulias quasi a Caesare latas, senatusconsulta quasi a Caesare facta et in aerarium delata, decreta innumerabilia de magistratibus designandis, de senatoribus in senatum allegendis, de beneficiis et privilegiis dandis quasi a Caesare proposita publicaret (cf. ant. vol. III, p. 486), haec igitur omnia quasi acta Caesaris rata esse iuberet, eius rei ius ex senatusconsulto illo derivasse.

Sed vix crèdibile est senatusconsultum illud tantam potestatem M. Antonio dedisse vel tam non caute perscriptum fuisse, ut interpretando potestatem illam M. Antonius arrogare sibi posset. Immo qui interfectores Caesaris id egisse reputaverit, ut acta Caesaris rescinderentur (Suet. Caes. 82; cf. Vell. 2, 58), h. e. ut leges ab eo latae, senatusconsulta ab eo facta et delata, decreta ab eo proposita tollerentur, is non dubitabit, quin senatus in aede Telluris sola ea acta Caesaris, quae Caesar revera egerat, confirmarit. Appianus quidem in aede Telluris non solum *τὰ πεπραγμένα*, sed etiam *τὰ ἐγνωσμένα* confirmata esse tradidit (b. c. 2, 135). Qua in sententia cum sibi aliis locis constet (2, 128. 132. 134. 3, 5), eandem eius sententiam fuisse puto duobus locis (3, 22. 34), ubi *τὰ πεπραγμένα* sola nominat, *τὰ ἐγνωσμένα* silentio transit. Plutarchus quoque in vita Caesaris (67) decrevisse senatum scribit *κινεῖν μηδὲ τὸ σμικρότατον ὧν ἐκεῖνος ἄρχων ἐβούλευσε*, quamquam in vita Antonii (14) decretum esse dicit *τῶν ὑπὸ Καίσαρος γεγονότων μηδὲν ἀλλάττειν*. Sed Appiani et Plutarchi fidem in talibus rebus non ita magnam esse constat. Plutarchus etiam in eis manifesto erravit, quae de provinciis tum aut postero die coniuratis a senatu *datis* scripsit (Caes. 67. Cic. 42. Ant. 14. Brut. 19), quas potius *firmatas* esse constat (Suet. Aug. 10). Cicero contra uno loco, qui certissime, et altero loco, qui probabiliter ad senatusconsultum in aede Telluris factum referendus est (ad Att. 16, 14, 1. 15, 4, 3), nihil aliud nisi *acta tyranni comprobata, acta confirmata* esse testatur, quae acta sine dubio ea intellegenda sunt, quae Caesar revera egerat. Cassius autem Dio Ciceronem, in cuius sententiam senatusconsultum in aede Telluris factum esse scribit (44, 22), primum oblivionem discordiarum suadentem, deinde autem hoc solum censentem facit: *τὰς τιμὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς δωρεάς, ὅσας ἔλαβον παρ᾽ αὐτοῦ, φυλαχθῆναι* (44, 33). Idem alio loco (45, 23)

Ciceronem dicentem fingit: *ἐβεβαιώσατε πάντα τὰ δοθέντα τισὶ καὶ νομοθετηθέντα πρὸς τοῦ Καίσαρος οὐχ ὡς καλῶς πάντα ἔχοντα (πολλοῦ γε καὶ δεῖ), ἀλλ' ὅτι μηδὲν αὐτῶν μετακινηθῆναι συνέφερεν.*

At dixerit fortasse quispiam *τὰς τιμὰς καὶ τὰς ἀρχάς, ὅσας ἔλαβον παρ' αὐτοῦ*, etiam eas intellegi posse, quas Caesar in commentariis se daturum esse scripserat, eaque Appiani sententia videtur fuisse, qui cum Caesarem anno 709 u. c. in quinquennium magistratus designasse narrat (b. c. 2, 128. 138), tum post Caesaris mortem eos ex commentariis a senatu confirmatos esse dicit (b. c. 4, 132). Sed ut omittam Appianum quinquennium falso pro triennio (710. 711. 712 u. c.) dicere, certe non ipso illo senatusconsulto, quod in aede Telluris factum est, magistratus, quos Caesar in commentariis se designaturum esse scripserat, confirmatos esse ex Ciceronis epistula ad Atticum pridie Id. April. aut Id. April. scripta elucet (14, 6). Ibi enim cum Cicero scribat: *Quid enim miserius, quam ea nos tueri, propter quae illum oderamus? Etiamne consules et tribunos pl. in biennium, quos ille voluit?* apparet non a. d. XVI Kal. April., sed paucis diebus ante Id. April. consules et tribunos pl., quos Caesar in annum 712 u. c. designare constituerat, — nam consules et tribuni anni 711 u. c. vivo Caesare iam creati erant (Dio C. 43, 51; cf. 44, 11. Suet. Caes. 80) — a senatu confirmatos esse.

Ac profecto, ut ex senatusconsulto, quod de his magistratibus tum factum esse probabile est, sequitur usque ad Idus fere Apriles M. Antonium neque potestatem habuisse omnia scripta, dicta, promissa, cogitata Caesaris pro actis venditandi, neque commentariis Caesaris eodem modo usum esse ac postea: sic ex senatusconsulto de Iudaeis a. d. III Id. April. in aede Concordiae facto idem haud dubie colligitur. Eo enim senatusconsulto, cuius verba Iosephus (antiq. 14, 10, 10) servavit, confirmatum est senatusconsultum, quod ab ipso Caesare a. d. V Id. Febr. factum nec tamen vivo Caesare in aerarium delatum erat. Atqui novo senatusconsulto id confirmari opus certe non fuit, si M. Antonius ex senatusconsulto in aede Telluris facto aut habuisset aut sibi sumere ausus esset ius senatusconsulta vivo Caesare nondum delata in aerarium deferendi.

Ciceronis autem et Dionis Cassii de vi senatusconsulti in aede Telluris facti non solum singulis illis senatusconsultis, quae ad magistratus

designatos et ad Iudaeos spectant, stabilitur, sed etiam duobus senatusconsultis, quae senatusconsultum in aede Telluris factum ipsum quodammodo interpretantur, extra omnem dubitationem ponitur.

Post funus enim Caesaris senatusconsultum in sententiam Ser. Sulpicii Rufi factum est: *ne qua tabula post Idus Martias ullius decreti Caesaris aut beneficii figeretur* (Cic. Phil. 1, 1, 3) vel: *ne qua post Idus Martias immunitatis tabula neve cuius beneficii figeretur* (Cic. Phil. 2, 36, 91; cf. Dio Cass. 44, 53. 45, 23), quod M. Antonius senatui morem gerens fecit, sed certe numquam facturus fuit, si ius illud de quo quaeritur ex senatusconsulto in aede Telluris facto iam habuisset. Atque hoc senatusconsultum M. Antonio quasi expressum esse inde sequitur, quod postea multa ac necessaria a Caesare provisa esse dicebat et instabat senatui, ut etiam ea firmarentur, quae Caesar in commentariis se acturum significasset, eisque precibus effecit, ut tertium senatusconsultum de actis Caesaris fieret. Testis est Dio Cassius, qui in narratione rerum gestarum dicit (44, 53): *ἔπειτα δέ, ὡς ἐκεῖνος ἐνέκειτο λέγων πολλὰ καὶ ἀναγκαῖα ὑπ' αὐτοῦ προβεβουλεῦσθαι κελευσάσης* (sc. *τῆς βουλῆς*) *πάντας τοὺς πρώτους κοινῇ αὐτὰ διακρῖναι.* Qui quod idem Ciceronem dicentem facit (45, 23): *καὶ μέντοι καὶ μετὰ ταῦτα ὡς πολὺ τοῦτ' ἐγίγνετο* (scil. id quod senatusconsulto Sulpiciano vetitum erat) *καὶ ἔλεγεν ἀναγκαῖον εἶναι τινὰ τῶν ἐν τοῖς γράμμασι τοῖς τοῦ Καίσαρος εὑρεθέντων ἐκλεχθῆναί τε καὶ πραχθῆναι, ὑμεῖς μὲν μετὰ τῶν πρώτων ἀνδρῶν προσετάξατε αὐτῷ ταῦτα διαλέξαι,* verba *ὡς πολὺ τοῦτ' ἐγίγνετο* sine dubio de suo addidit. Novum enim illud senatusconsultum de actis Caesaris non post multa decreta ex commentariis publicata, id quod Drumannus quoque Dionem secutus statuit (1, 112), sed ante profectionem Ciceronis factum esse inde elucet, quod Cicero se adfuisse in senatu, cum senatus de ea re consuleretur, testatur. Scribit enim in epistula ad C. Cassium post aram Caesaris eversam, itaque non ante exitum mensis Aprilis data (fam. 12, 1, 2): *Cuius acta refigere debebamus, eius etiam chirographa defendimus? — At enim ita decrevimus. — Fecimus id quidem temporibus cedentes, quae valent in republica plurimum; sed immoderate quidam et ingrate nostra facilitate abutuntur.* Quae verba non ad senatusconsultum in aede Telluris factum, sed ad posterius illud, de

quo nunc agitur, referenda esse patet. De sententia autem tertii illius senatusconsulti Cicero, qui id propter causam Buthrotiam saepius commemorat (ad Att. 16, 16, 6. 11. 12. 14. 18), prorsus cum Dione Cassio concinit. Testatur enim (ad Att. 16, 16, 8) consulibus senatusconsulto illo permissum esse, *ut de Caesaris actis cognoscerent, statuerent, iudicarent,* et (ad Att. 16, 16, 11) senatusconsultum *earum rerum, quas Caesar statuisset, decrevisset, egisset, consulibus cognitionem* dedisse et (Phil. 2, 39, 100) sic placuisse, *ut Kalendis Iuniis* (vel potius *ex Kalendis Iuniis) de Caesaris actis cum consilio cognoscerent.* Quin etiam huius senatusconsulti vim ita interpretatur, ut dicat (Phil. 2, 39, 100): *Acta Caesaris pacis causa confirmata sunt a senatu, quae quidem Caesar egisset, non ea, quae Caesarem egisse dixisset Antonius.* Tantum igitur abest, ut M. Antonius ex senatusconsulto in aede Telluris facto ius, de quo quaeritur, habuerit aut sibi sumere ausus sit, ut ne tum quidem, cum tertium senatusconsultum de actis Caesaris confirmandis factum est, ius illud adeptus sit. Recte igitur Dio Cassius locis, quos supra adscripsi, dicit neglectis senatusconsultis et Sulpiciano et hoc, quod modo exposuimus, M. Antonium ex commentariis Caesaris quae Caesari placuissent tamquam leges aut senatusconsulta aut decreta Caesaris publicasse.

Iam vero fortasse quispiam dixerit M. Antonium, etsi neque senatusconsulto in aede Telluris facto, neque tertio illo senatusconsulto ius illud de quo quaeritur ei tributum sit, tamen, postquam frustra se sperasse viderit fore ut a senatu eam potestatem impetraret, ex primo et tertio senatusconsulto ius illud sibi audacter vindicasse. Immoderate enim et ingrate abusum eum esse senatus facilitate Cicero (fam. 12, 1, 2) dixit. Audirem, nisi memoria legis Antoniae de actis Caesaris confirmandis in oratione Philippica quinta superesset. Quae cur spernatur, eo minus intellegi potest, quod sine dubio M. Antonii maxime intererat, ut, cum senatum adversantem sibi haberet, populi iussu abusum commentariorum Caesaris, quibus abuti sine dubio iam dudum apud se constituerat, tueri posset, et sane is erat, qui legem senatui ingratam per vim foro clauso et praesidiis dispositis absente et invito populo vero perferre non dubitaret (cf. Phil. 5, 4, 9. 1, 10, 25). Quod autem memoria illius legis uno solo

loco nititur, suspitionem movere non potest; multae enim leges negandae essent, si omnes negandae essent, quae uno solo testimonio nobis notae sunt. Neque id suspitionis ansam praebere potest, quod Cicero eis locis, ubi de abusu commentariorum et chirographorum Caesaris queritur (Phil. 2, 36, 92. 2, 39, 100. 3, 13, 30. 7, 5, 15), de lege illa Antonia prorsus tacet; vim enim amplificationum suarum minuisset et infregisset, si legis mentionem fecisset, quae quamvis vitiose lata sit et quamvis iniquam potestatem M. Antonio dederit, nihilo setius fuit lex. Immo verecundia illa, qua Cicero in Philippica prima de actis Caesaris ex commentariis prolatis loquitur (1, 7, 16 sq. 1, 9, 23 sq.), haud scio an ex reverentia erga legem latam nondum odio M. Antonii suppressa fluxerit.

Quamquam autem aliud testimonium de lege Antonia non exstat, argumento tamen satis gravi unicum illud testimonium fulciri potest. Nimirum postquam leges M. Antonii ita, uti Cicero Kal. Ian. postulaverat (Phil. 5, 4, 10—12), mense Februario senatusconsulto vel senatusconsultis a C. Vibio Pansa consule factis sublatae sunt (cf. Cic. Phil. 12, 5, 12. 13, 3, 5. 14, 2, 5. Dio Cass. 46, 36), legem de actis Caesaris confirmandis C. Vibius Pansa consul ex senatus auctoritate comitiis centuriatis laturus erat eo tempore, quo Cicero orationem Philippicam decimam in senatu habuit (10, 8, 17), et postea sine dubio pertulit (cf. Cic. Phil. 13, 15, 31). Senatus igitur prorsus ita ut voluerat Cicero lege Antonia de actis Caesaris confirmandis sublata eandem legem de integro ferendam esse censuerat.

Vix autem vereor, ne quis aliud legis Antoniae in Philippica quinta commemoratae testimonium in Ciceronis epistula ad Atticum 16, 16 inesse putet. Ibi enim propter causam Buthrotiam una cum senatusconsulto tertio de actis Caesaris confirmandis saepius (16, 16, 6. 8. 11. 12. 14. 18) quidem lex de eadem re lata commemoratur. Sed ea lex a. d. III Non. Iun. (sic, non a. d. IV Non. Iun. legendum est apud Cic. ad Att. 16, 16, 11, quoniam a. d. IV Non. Iun. est dies fastus) lata esse traditur eo tempore, quo M. Antonius iam nonnullas leges et multa decreta ex Caesaris commentariis publicaverat. Ac profecto haec lex sine dubio propterea lata est, quod M. Antonius senatusconsultum illud non observaverat neque

Kal. Iunias exspectaverat (Cic. Phil. 2, 39, 100), sed suam legem iam mense Aprili tulerat et protinus leges Iulias et senatusconsulta et decreta Caesaris ex commentariis proferre coeperat. Tantum igitur abest, ut Drumanno (1, 163) et Petero (2, 415) concedam legem illam a M. Antonio ipso morem tum gerente senatui latam esse — quod vix statuissent, nisi legem Antoniam in Philippica quinta commemoratam prorsus neglexissent —, ut contra tribuniciam fuisse coniciam et ad coercendam M. Antonii potestatem latam a tribunis plebis illis, a quibus M. Antonii actiones impugnatas esse scimus, L. Cassium dico, D. Carfulenum, Ti. Cannutium (cf. Phil. 3, 9, 23. ad Att. 15, 4, 1). Nullo igitur modo potest ea lex esse lex illa Antonii, de qua Cicero in Philippica quinta locutus est. Ceterum lex tribunicia legem Antoniam non abrogavit, haec enim Kal. Ian. 711 u. c. etiamtunc valebat; itaque facile explicatur, qui factum sit, ut M. Antonius in rebus nonnullis, ut in re Buthrotia, illam legem tribuniciam observaret (Cic. ad Att. 16, 16, 6. 8. 11. 12. 14. 15. 18), in aliis rebus etiam post eam legem latam ea potestate uteretur, quam sua ipsius lege adeptus erat, ut in lege illa Iulia figenda, qua statutum erat, *ne post M. Brutum pro consule esset Creta provincia* (Cic. Phil. 2, 38, 97; cf. Dio Cass. 45, 32. 46, 23). Hanc enim legem Iuliam post legem tribuniciam fixam esse inde elucet, quod M. Bruto pro Macedonia Nonis demum Iuniis (Cic. ad Att. 15, 9, 1) provincia Creta decreta erat (Cic. Phil. 2, 38, 97. 11, 12, 27).

Quod autem in distinguenda lege illa tribunicia a lege Antonia hanc significavi mense Aprili latam esse, hac ratiocinatione nititur. Iam supra collegimus ex senatusconsulto de Iudaeis a. d. III Id. April. facto legem Antoniam eo tempore nondum fuisse latam. Ne promulgatam quidem tum fuisse colligimus ex Ciceronis epistula eodem fere die ad Atticum scripta (14, 3, 2): *Odorare tamen Antonii διάθεσιν, quem quidem ego epularum magis arbitror rationem habere quam quidquam mali cogitare.* Quae certe non scripsisset, si legem de actis Caesaris eis, quae in commentariis et chirographis inesse M. Antonius dixerat, confirmandis promulgatam esse scivisset. Ne Idibus quidem April. quidquam de lege Antonia Cicero audiverat. Nam etsi eo die iam compererat consules et tribunos pl. in annum 712 u. c. confirmatos esse eos, quos Caesar in commentariis se designaturum

esse scripserat (cf. ad Att. 14, 6, 2), tamen inde nihil de lege Antonia promulgata sequitur. Nam senatusconsulto illos magistratus confirmatos esse (v. supra p. 5) eo magis probabile est, quod senatusconsultis eiusmodi faciendis M. Antonius multorum senatorum gratiam sibi conciliare eoque modo viam ad legem suam promulgandam sibi munire poterat. Quin etiam a. d. XVII Kal. Mai. Cicero, quippe qui eo die verba scripserit: *optime tam etiam Bruto nostro probari Antonium* (ad Att. 14, 8, 1), nihildum de pernicioso M. Antonii consilio accepisse videtur.

Iam vero epistulam ad Atticum 14, 10, quae scripta est uno duobusve diebus post a. d. XIIII Kal. Mai. (cf. 14, 10, 3), Cicero orditur exclamatione: *Itane vero? Hoc meus et tuus Brutus egit, ut Lanuvii esset? ut Trebonius itineribus deviis proficisceretur in provinciam? ut omnia facta, scripta, dicta, promissa, cogitata Caesaris plus valerent, quam si ipse viveret?* Tum igitur lex sine dubio promulgata iam erat. Porro autem Cicero epistulam ad Atticum 14, 12, quae scripta est a. d. X Kal. Mai. (cf. 14, 12, 3), lamentationibus hisce orditur: *O mi Attice, vereor, ne nobis Idus Martiae nihil dederint praeter laetitiam et odii poenam ac doloris. Quae mihi istim afferuntur? Quae hic video?* Ὦ πράξεως καλῆς μὲν ἀτελοῦς δέ! *Scis quam diligam Siculos et quam illam clientelam honestam iudicem. Multa illis Caesar, neque me invito, etsi Latinitas erat non ferenda; verumtamen . . . Ecce autem Antonius accepta grandi pecunia fixit legem a dictatore comitiis latam, qua Siculi cives Romani; cuius rei vivo illo mentio nulla. Quid? Deiotari nostri causa non similis? Dignus ille quidem omni regno, sed non per Fulviam. Sexcenta similia.* Rescierat igitur Cicero eo die praeter decreta satis multa Caesaris fixisse M. Antonium et legem Iuliam de Siculis et legem Iuliam de Deiotaro, quas leges ex commentariis Caesaris prolatas esse Cicero ipse testatur (Phil. 1, 10, 24. 2, 36, 92. 2, 37. 3, 12, 30. 5, 4, 11. 12. 7, 5, 15). Hinc sequitur legem Antoniam ante eum diem, qui est a. d. X Kal. Mai., a M. Antonio aut iam latam aut certe pro lata observatam esse.

Atque illud quidem in antiquitatum volumine tertio p. 484 statui; constat enim M. Antonium nonnullas leges neglecta lege Caecilia Didia de trinundinum promulgatione tulisse (Cic. Phil. 1, 10, 24. 2, 3, 6.

2, 42, 109). Sed omnes dies a Non. April. usque ad Vinalia nefastos aut nefastos principio esse iam in particula priore p. 10 vidimus. Quamobrem nunc magis eo inclino, ut M. Antonium, cum legem suam promulgasset, protinus eas leges et ea decreta Caesaris simul publicasse statuam, quae lege sua rata fieri vellet. Nam si M. Antonius legem illam die tali tulisset, quo cum populo agi nefas fuisset, Cicero sine dubio cum aliis locis tum in Philippica quinta de hoc vitio gravissimo non tacuisset. Itaque cum legem ante profectionem M. Antonii latam esse necesse sit, Antonium autem circa eum diem, qui est a. d. V Kal. Mai., profectum esse constet, sequitur, ut legem Antoniam de actis Caesaris confirmandis, promulgatam diebus paucis post Id. April., neglecto trinundino eodem die comitiali, qui solus superest, diem dico, qui est a. d. VIII Kal. Mai., cum lege de dictatura in perpetuum tollenda perlatam esse statuamus.

Transeamus nunc ad *legem Antoniam de colonis in agros deducendis*. A Baitero haec lex prorsus neglecta est, qui ne id quidem animadvertit *legem Antoniam agrariam*, quam in seriem legum Antoniarum recepit (adscriptis locis Cic. Phil. 5, 3, 7. Dio Cass. 45, 9), esse Lucii Antonii tribuni pl., non Marci Antonii consulis legem. Hoeckius quoque Lucii legem Marco tribuisse videtur (1, 218). Sicut hi viri docti, ita Reinius (4, 961. 6, 270), Drumannus (1, 113), Peterus (2, 412), Merivalius (2, 70), quin etiam A. G. Zumptius, qui in commentationum epigraphicarum volumine priore de legibus agrariis diligentissime egit (p. 319 sqq.), locum Philippicae quintae et legem Antoniam de colonis in agros deducendis alto silentio transeunt, omnia, quae de agris anno 710 u. c. post mortem Caesaris datis assignatis deve veteranis civibusque in colonias deductis commemorantur, ad legem agrariam L. Antonii trib. pl. referentes, quam mense Aprili ante profectionem M. Antonii consulis latam esse statuunt.

Sed Lucii legem agrariam, propter quam ille patronus triginta tribuum et equitum equo publico appellatus est (Cic. Phil. 6, 5, 12 sq. 7, 6, 16), non posse intellegi eam legem, quam Cicero Phil. 5, 4, 10 a Marco de colonis in agros deducendis latam esse testatur, iam in particula priore p. 6 ex totius de legibus Antoniis disputationis nexu sententiarum demonstravimus. Accedit quod Cicero, postquam et Lucii et Marci leges senatusconsulto tollen-

das esse dixit (5, 3, 8. 5, 4, 10), postea rursus (5, 7, 21) separatim legem agrariam Lucii rescindendam esse dicit. Nec profecto omnia, quae in re agraria anno 710 u. c. facta commemorantur, ad legem Lucii referri posse inde concludere licet, quod agrorum assignationes, quae ex lege Lucii factae sunt, Italiae finibus circumscriptae erant. Quicquid enim Cicero ad exaggerandum odium legis agrariae Lucii dicit, ex qua paludes Pomptinas, quas Caesar siccare voluerat (Suet. Caes. 44. Dio Cass. 44, 5. Plut. Caes. 58), assignationi destinatas (Cic. Phil. 5, 3, 7. Dio Cass. 45, 9), Semurium in vicinia urbis Romae situm divisum (Cic. Phil. 6, 5, 14), agros in Etruria datos assignatos (Cic. Phil. 12, 9, 23), urbanas quoque possessiones quasdam in ipsa Urbe in periculum adactas (Cic. Phil. 5, 7, 20. 13, 18, 37; cf. 8, 3, 9) esse scimus, nusquam longius progreditur, quam ut universam Italiam dividendam accepisse et divisurum fuisse Lucium dicat. Cf. Cic. Phil. 5, 3, 7: *hic omnem Italiam moderato homini L. Antonio dividendam dedit.* 11, 6, 13: *Nuculam et Lentonem Italiae divisores lege ea, quam senatus per vim latam iudicavit* Atqui Marcum audimus praeter agrum Campanum etiam agrum Leontinum in insula Sicilia situm asseclis suis divisisse (Cic. Phil. 2, 17, 43. 2, 39, 101. 8, 8, 25 sq. 3, 9, 22. Dio C. 45, 30. 46, 8).

Iure igitur optimo statuere nobis videmur duas leges ad rem agrariam spectantes anno 710 u. c. latas esse, legem agrariam a Lucio Antonio tribuno pl. et legem de colonis in agros deducendis a Marco Antonio consule. Ac distinguendas esse has duas leges duobus testimoniis eisque ipsius Marci Antonii probatur, quae et ipsa adhuc prorsus neglecta sunt. Is enim in mandatis, quae legatis senatus mense Ianuario anni 711 u. c. dederat, de quibus Cicero in Philippica octava, quam initio mensis Februarii in senatu habuit, egit, inter alia postulat (8, 8, 25): *ut, quos ipse cum Dolabella dederit agros, teneant ei, quibus dati sint.* Cuius postulati explicandi causa Cicero addit: *hic est Campanus ager et Leontinus, quae duo maiores nostri annonae perfugia ducebant.* Deinde duobus aliis postulatis interiectis postulat (8, 9, 26): *ne fraudi sit septemviris quod egissent* (cf. 13, 18, 37). Apparet igitur distingui ab ipso M. Antonio agros in Campano agro et Leontino datos et acta septemvirum. Septemviros autem, in quorum numero etiam consules erant (Cic. Phil. 5, 12, 33.

11, 6, 13), qua re confusio duarum legum quodammodo excusatur, ex lege Lucii creatos esse constat (Cic. Phil. 5, 7, 21. 6, 5, 14; cf. 12, 9, 23. 13, 12, 26). Accedit quod duo illa postulata M. Antonii etiam ea re diversa sunt, quod Antonius non ita, ut in eis, quibus ipse cum Dolabella dederit agros, postulat, ut ei, quibus a septemviris dati sint agri, eos teneant. Scilicet eo tempore, quo M. Antonius legatis senatus mandata illa dedit, leges Marci Antonii nondum sublatae erant — nam mense demum Februario rescissae sunt —, lex autem agraria Lucii Antonii et acta septemvirum ita, ut Cicero Kal. Ian. postulaverat (Phil. 5, 3, 8. 5, 7, 21), iam pridie Non. Ian. senatusconsulto in sententiam L. Caesaris facto sublata erant (Cic. Phil. 6, 5, 14. 11, 6, 13). Quae cum ita sint, eos agros, qui in agro Campano et Leontino a M. Antonio P. Dolabella consulibus dati assignati sunt, non ex lege agraria Lucii datos assignatos esse sequitur. Qua argumentatione simul hoc effecimus, ut non solum ea, quae de agro Leontino, sed etiam ea, quae de agro Campano (Cic. Phil. 2, 17, 43. 2, 39, 101. 10, 10, 22. 11, 5, 12) dicuntur, ad legem Marci referenda esse appareat.

Alterum ipsius M. Antonii testimonium invenitur in epistula, quam ille mense Martio post sublatas leges suas ad Hirtium et Caesarem scripsit, quam Cicero in Philippica decima tertia sub finem mensis Martii in senatu habita acerbissime perstringit. In ea enim epistula M. Antonius scripsit (13, 15, 31): *Veteranorum colonias, deductas lege et senatusconsulto, sustulistis.* Colonias hic intellegendas esse eas, quas ipse Antonius deduxerat, quarum coloniarum ea, quae Casilinum deducta erat, nota est (cf. Phil. 2, 40, 102. 5, 2, 3), nemo negabit. Quas cum senatusconsulto deductas esse dicat, non posse lege Lucii deductas esse patet, quoniam haec lex sine dubio invito et adversante senatu lata est. De sua igitur ipsius lege queri M. Antonium statuamus necesse est, ex qua ipse cum Dolabella agros colonis diviserat (Phil. 8, 8, 25), quam cum ceteris suis legibus mense Februario rescissam esse tum non ignorabat. Ipsum autem Ciceronem verba Antonii de lege M. Antonii sublata intellexisse ex eis elucet, quae continuo addit: *Nos sustulimus, an contra legem comitiis centuriatis latam sanximus?* Quae verba sine dubio ad legem quandam Vibiam referenda sunt. Consentaneum

est enim senatum eodem tempore, quo leges M. Antonii rescidit, decrevisse, ut non solum lex de dictatura in perpetuum tollenda et lex de actis Caesaris confirmandis, sed etiam lex de colonis in agros deducendis, ita uti Cicero Kal. Ian. postulaverat, de integro ferretur, idque negotium C. Vibio Pansae consuli mandasse, quem mense Februario de actis Caesaris confirmandis comitiis centuriatis ad populum laturum fuisse scimus (Phil. 10, 8, 17).

Distinguendas esse duas leges etiam ex tempore legis agrariae a Lucio latae comparato cum coloniis a M. Antonio in agrum Campanum deductis cognoscitur. Nam quod legem agrariam a L. Antonio mense Aprili latam esse demonstrare studuerunt et Drumannus et Zumptius, id ea tantummodo re efficere potuerunt, quod colonias in agrum Campanum a M. Antonio mense Maio deductas (Cic. Phil. 2, 40, 102; cf. ad Att. 14, 17, 2. 14, 21, 2), non curantes legem Marci de colonis in agros deducendis, ex lege Lucii deductas esse sibi persuaserant. Hinc factum est, ut Dionis Cassii testimonium in suam sententiam interpretarentur, qui (45, 9) legem a Lucio latam esse eo tempore testatur, quo M. Antonius C. Caesarem Octavianum multorum civium gratiam sibi conciliasse animadverterat. Hoc autem non, ut illi volunt, ante iter in Campaniam susceptum, quod eo tempore iniit, quo Octavianus nondum Romam venerat, sed tum demum animadvertere potuit, cum ex itinere mense Aprili suscepto redux erat et C. Octavianum legem curiatam de adoptione a se postulantem viderat (cf. Dio C. 45, 5, qui in sequentibus nonnulla praepostere narrat, quae mensibus demum Iunio et Iulio facta sunt). Ac profecto mense demum Iunio legem agrariam a Lucio latam esse inde perspicitur, quod septemviros, quos statim post legem latam creatos esse per se patet, mense Iunio fere medio creatos esse Cicero testatur (ad Att. 15, 19, 2): *Dic mihi C. Antonius voluitne fieri septemvir? Dignus certe fuit.* Quo in loco non fratrem sed patruum C. Antonium dicit, ut ex Phil. 2, 38, 99 apparet. Accedit quod Cicero mense Iunio timere coepit, ne L. Antonius, cuius lege etiam privatos agros in periculum adactos esse scimus (Phil. 13, 18, 37), fundos suos et villas occuparet et divideret (ad Att. 15, 12, 2). Itaque apparet ad legem Lucii post Kal. Iun. latam referenda esse verba Ciceronis (Phil. 1, 2, 6): *Kalendis Iuniis mutata omnia, nihil per senatum, multa et*

*magna per populum et absente et invito*, et paucis interiectis: *veterani, qui appellabantur, quibus hic ordo diligentissime caverat, non ad conservationem earum rerum, quas habebant, sed ad spem novarum praedarum incitabantur.* Eodem referenda sunt ea, quae M. Brutus et C. Cassius mense Maio ad M. Antonium scripserunt (Cic. ep. fam. 11, 2, 1): *Scribitur nobis magnam veteranorum multitudinem Romam convenisse iam et ad Kalendas Iunias futuram multo maiorem*, et paullo post (ib. 11, 2, 3): *Nam illud valde leve est ac nugatorium ea re denuntiatum esse veteranis, quod de commodis eorum mense Iunio laturus esses.* Scire enim nondum poterant M. Antonium eam legem rogandam Lucio fratri daturum esse (Cic. Phil. 5, 3, 7. Dio Cass. 45, 9). Quem cum audiamus mense Maio *sordide* contionatum esse (Cic. ad Att. 15, 2, 2), sine dubio probabilis est coniectura eum de commodis veteranorum augendis tum contionatum esse.

Legem autem Marci de colonis in agros deducendis ante profectionem M. Antonii latam esse ex colonia mense Maio ab eo Casilinum deducta certum est. Iam vero senatusconsultum, ex quo lata est (Cic. Phil. 13, 15, 31), sine dubio alterum duorum senatusconsultorum fuit, quae iam in aede Telluris post generale senatusconsultum de actis Caesaris confirmandis facta esse narrat Appianus (b. c. 2, 135), quorum altero coloniae a Caesare deductae, altero coloniae a Caesare promissae (cf. 2, 125) firmatae sunt. Ea senatusconsulta respicit Cicero, cum dicit veteranis senatum diligentissime cavisse (Phil. 1, 2, 6). Consentaneum est autem senatum eo ipso senatusconsulto consulibus mandasse, ut ad populum ferrent de colonis eis, quibus Caesar agros promisisset necdum dedisset, in agros deducendis. Qui cum omnia eo tempore communiter agerent (Cic. Phil. 1, 2, 5), sine dubio legem, qua et M. Antonius et P. Dolabella agros dare iussi sunt (Cic. Phil. 8, 8, 25), communiter haud ita multo post Liberalia (a. d. XVI Kal. April.) promulgarunt. Habemus igitur dierum plus quadraginta spatium, intra quos lex ferri potuit. Sed ante Nonas Apriles ferri non potuit nisi lege Caecilia Didia neglecta, inde a Nonis April. usque ad Vinalia ferri non potuit propter dierum nefastorum rationem. Itaque unus dies, quo post dies nefastos et ante profectionem Antonii ferri potuit, est is, quo etiam duas alias leges Antonias latas esse statuimus, qui est a. d. VIII

Kal. Mai. Atque hunc diem etiam alia ratiocinatione enucleamus. Latam enim esse legem, antequam edictum illud proponerent consules, quo veteranos ex Urbe in colonias abire iusserunt (Dio C. 44, 51), probabile est; nam hoc edictum sine dubio initium fuit coloniarum deducendarum. Edictum autem illud ante C. Amatium interfectum et legem de dictatura latam non est propositum; nam Dio Cassius l. c. id eodem fere tempore propositum esse scribit, quo consules aram Caesaris evertissent et legem de dictatura tollenda tulissent. Qui cum aram Caesaris eversam falso immiscuerit, ut in particula priore p. 9 vidimus, C. Amatium interfectum dicere voluisse videtur. Sed utut hoc est, legem de dictatura a. d. VIII Kal. Mai. latam esse vidimus. Si igitur edictum consulum post eum diem propositum est, legem eo ipso die cum ceteris duabus legibus Antoniis latam esse probabile est.

Quod autem statuimus tres leges Antonias eodem die perlatas esse, nullam difficultatem habet; nam in singulis legibus perferendis tum non iam, ut antiquis temporibus (Liv. 45, 36. Plut. Aem. Paul. 30), quatuor fere horas consumebant magistratus, cum omnia, quae fieri necesse erat, vel in comitiis centuriatis quam celerrime et quasi dicis causa fierent (Cic. Phil. 2, 33, 82).

---

Iam transeamus ad id, cuius causa haec praemisimus, ad renuntiandos doctores philosophiae artiumque liberalium magistros, qui inde a die primo mensis Maii anni MDCCCLXX usque ad diem tricesimum mensis Aprilis anni MDCCCLXXI creati sunt.

---

Semisaeculares suos honores eo anno ordo philosophorum gratulatus est viris clarissimis atque optime meritis

GUSTAVO FRIDERICO HAENEL

iuris utriusque doctori illustris iureconsultorum in universitate Lipsiensi ordinis professori publico ordinario eidemque seniori ecclesiae cathedralis Martisburgensis capitulari augustissimi Saxoniae regis a consiliis aulicis sanctioribus ordinum nobilissimorum et patriorum et exterorum partim praefecto partim equiti academiarum societatumque litterariarum complurium sodali

CAROLO CHRISTIANO ANTON

medicinae et chirurgiae doctori

CHRISTIANO FRIDERICO FERDINANDO SCHULZE

conrectori scholae oppidanae Pegaviensis emerito.

---

Honoris causa eo anno doctores philosophiae et artium liberalium magistri creati sunt:

Vir summe reverendus
IOSEPHUS HUBERTUS REINKENS,
Aquisgranensis, theologiae doctor, historiae ecclesiasticae in venerabili theol. cathol. ordine universitatis Vratislaviensis professor publicus ordinarius
et
Vir illustrissimus
IOANNES HENRICUS AEMILIUS HEITZ
in gymnasio et in seminario protest. a. c. Argentoratensi professor.

---

Sequuntur nomina eorum, qui rogatu suo explorata probataque dignitate doctores philosophiae et artium liberalium magistri creati sunt, secundum tempus creationis enumerata, adiectis titulis dissertationum inauguralium, quibus ordini philosophorum doctrinam suam probaverunt.

## I. Georgio Voigt procancellario examen superaverunt Ioanne autem Overbeck procancellario doctores creati sunt:

1. d. 5. mens. Maii a. LXX: EDUARDUS ARMSTRONG, Lewishamensis ex Anglia, cand. chem., tradita dissertatione quae inscribitur: „Zur Geschichte des Schwefelsäure-Anhydrids, seine Einwirkung auf einige Chlor- und Schwefelverbindungen“ et examine d. 17. mens. Mart. superato.
2. d. 14. mens. Maii: IACOBUS LEOPOLDUS AUERBACH, Vratislaviensis, stud. rer. Iudaicar., edito libro q. i.: „Umriss der Entwickelungsgeschichte des jüdischen Rechts. Eine Einleitung in das jüdische Privatrecht“ et examine d. 4. mens. Maii superato.
3. d. 7. mens. Iun.: EDUARDUS HENRICUS WERNERUS BIRNBAUM, Stadtolberndorfiensis, scholae agricolaris Cliviensis praeceptor, trad. diss. q. i.: „Eine Moorcultur“ et examine d. 21. mens. April. superato.
4. d. 8. mens. Iun. HENRICUS OSCARUS LENZ, Lipsiensis, stud. rer. natur., trad. diss. q. i.: „Ueber das Auftreten jurassischer Gebilde in Böhmen“ et examine d. 11. mens. Mart. et d. 10. mens. Maii superato.
5. d. 25. mens. Iun.: CAROLUS AUGUSTUS KALICH, Leutwicensis, cand. theol., trad. diss. q. i.: „Cantii, Schellingii, Fichtii de filio divino sententia“ et examine d. 8. mens. April. superato.
6. d. 18. mens. Iul.: IOANNES GEORGIUS MEYNDT, Transsylvanus e vico Birthaelm, stud. theol. et hist., trad. diss. q. i.: „Kaiser Heinrich III. und König Andreas I. Beiträge zur Geschichte der älteren Beziehungen zwischen Deutschland und Ungarn“ et examine d. 30. mens. April. superato.
7. d. 21. mens. Iul.: FRANCISCUS AEMILIUS IUNGMANN, Sangerhusanus, stud. philol., trad. diss. q. i.: „Quaestionum Fulgentianarum capita duo“ et examine d. 13. mens. Decemb. a. LXIX superato.
8. d. 22. mens. Iul.: WOLF GUILELMUS FRIDERICUS COMES DE BAUDISSIN, Holsatus e villa Sophienhof, stud. theol., trad. diss. q. i: „Trans

lationis antiquae Arabicae libri Iobi quae supersunt nunc primum edita" et examine d. 19. mens. Ian. superato.

9. d. 3. mens. Aug.: MAURITIUS BRASCH, Zempelburgensis, cand. med. et philos., edito libro q. i.: „Benedict von Spinozas System der Philosophie" et examine d. 3. mens. Aug. superato.

10. d. 7. mens. Aug.: MAURITIUS IULIUS EDUINUS PATZIG, Zittaviensis, stud. philol., trad. diss. q. i.: „De Musaei grammatici emendatione" et examine d. 6. mens. Maii superato.

11. d. 6. mens. Octob.: GEORGIUS EDUARDUS SIEVERS, Hassus e Lippoldsberga, stud. philol., trad. diss. q. i.: „Untersuchungen über Tatian" et examine d. 11. mens. Maii superato.

12. d. 1. mens. Nov.: THEOPHILUS HENRICUS IOACHIMUS BIENERT, Candaviensis e Curonia, horti botanici Dorpatensis directoris socius, trad. diss. q. i.: „Lepidopterologische Ergebnisse einer Reise in Persien in den Jahren 1858 und 1859" et examine d. 2. mens. Aug superato.

## II. Ioanne Overbeck procancellario examen superaverunt et doctores creati sunt:

13. d. 22. mens. Iun.: EWALDUS WOLLNY, Berolinensis, stud. oeconom., trad. diss. q. i: „Ueber die Fett- und Fleischbildung im thierischen Organismus" et examine d. 3. mens. Iun. superato.

14. d. 23. mens. Iun.: LUDOVICUS GOETZE, Halensis, gymnasii Sehusani praeceptor superioris ordinis, edito libro q. i.: „Geschichte des Gymnasiums zu Stendal". Sine examine.

15. d. 6. mens. Iul.: IOANNES BAUDOUIN DE COURTENAY, Radzyminensis e Polonia, trad. diss. q. i.: „Einige Fälle der Wirkung der Analogie in der polnischen Declination" (vide: Kuhn und Schleicher, Beiträge z. vergl. Sprachforschung VI. 1.) et examine d. 6. mens. Iul. superato.

16. d. 15. mens. Iul.: FRANCISCUS GUSTAVUS BENSELER, Fribergensis e Saxonia, stud. philol., trad. diss. q. i.: „De nominibus propriis et Latinis in $\overline{\text{is}}$ pro $\overline{\text{ius}}$ et Graecis in $\overline{\iota\varsigma}$ $\overline{\iota\nu}$ pro $\overline{\iota o\varsigma}$ $\overline{\iota o\nu}$ terminatis" et examine d. 21. mens. Maii superato.

17. d. 4. mens. Aug. HENRICUS GOLDBERG, Varsaviensis, gymnasii classici VI. Varsaviensis praeceptor, trad. diss. q. i.: „Zwanzig Jahre aus der Regierung des Königs Sigismund I. von Polen" et examine d. 23. mens. Iul. superato.

18. d. 8. mens. Aug.: IOANNES CHRISTOPHORUS FIETZ, Brambacensis e Saxonia, trad. diss. q. i.: „Beiträge zur Geschichte Berengars II. von Ivrea, Königs von Italien" et examine d. 28. mens. Maii superato.

19. d. 26. mens. Sept.: ERDMANNUS OSWALDUS SCHMIDT, Conneviciensis, stud philol., trad. diss. q. i.: „De clipeorum insignibus quae in Aeschyli Septem contra Thebas et in Euripidis Phoenissis describuntur" et examine d. 20. mens. Iul. superato.

20. d. 21. mens. Octob.: FRIDERICUS ALLEN, Oberliniensis ex America, stud. philol., trad. diss. q. i.: „De dialecto Locrensium" et examine d. 18. mens. Aug. superato.
21. d. 31. mens. Octob.: CURTIUS HENRICUS FLEISCHER, Lipsiensis, stud. philol., trad. diss. q. i.: „De graeci accusativi cum infinitivo primordiis atque peculiari eius usu Homerico" et examine d. 27. mens. Iul. superato.
22. d. 15. mens. Novemb.: IACOBUS C. WATSON, Canadensis ex America, astronomiae professor et speculae astronomicae universitatis Michiganensis director, edito libro q. i.: „Theoretical Astronomy relating to the motion of the heavenly bodies, Philadelphiae 1869". Sine examine.
23. d. 2. mens. Ian. a. LXXI: LUDOVICUS DIETZE, Dessaviensis, stud. philol., trad. diss. q. i.: „De sermone Catoniano" et examine d. 19. mens. Aug. superato.
24. d. 6. mens. Ian.: IGNATIUS IAGIČ, Varasdinensis e Croatia, professor et liberalium artium academiae Slavorum meridionalium quae est Zagrabiae sodalis, trad. diss. q. i.: „Das Leben der Wurzel dê im Slavischen". Sine examine.
25. d. 12. mens. Ian.: GUSTAVUS THEODORUS SORGENFREY, Lipsiensis, stud. philol., trad. diss. q. i.: „De vestigiis iuris gentium Homerici" et examine d. 23. mens. Novemb. superato.
26. d. 12. mens. Ian.: HERMANNUS OTTO THEODORUS PAUL, Borussus e vico Salbcke prope Parthenopolin, stud. philol. germ., trad. diss. q. i.: „Ueber die ursprüngliche Anordnung von Freidanks Bescheidenheit" et examine d. 10. mens. Aug. superato.
27. d. 13. mens. Ian.: LEOPOLDUS BRUNN, Wisibadensis, stud. philol. trad. diss. q. i.: „De C. Licinio Muciano" et examine d. 2. mens. Novemb. superato.
28. d. 18. mens. Ian.: ALFREDUS GUILELMUS STELZNER, Dresdensis, universitatis quae est Cordubae in Re publica Argentina professor designatus, editis diss. q. i.: „Die Granite von Geyer und Ehrenfriedersdorf" et: „Petrographische Bemerkungen über Gesteine des Altai". Sine examine.
29. d. 16. mens. Mart.: HERMANNUS OBERLAENDER, Grimensis, seminarii Regii quod est Grimae praeceptor sup. ord., edito libro q. i.: „Der geographische Unterricht nach den Grundsätzen der Ritter'schen Schule" et examine d. 15. mens. Mart. superato.
30. d. 18. mens. Mart.: CAROLUS ALBRECHT, Lubecensis, stud. phil. trad. diss. q. i.: „De accusativi cum infinitivo usu Homerico" et examine d. 23. mens. Novemb. superato.
31. d. 20. mens. Mart.: GUILELMUS BODE, Brunsvicensis, auditor, trad. diss. q. i.: „Frans Hals und seine Schule" et examine d. 21. mens. Decemb. superato.
32. d. 23. mens. Mart.: IULIUS HUGO WERNECKE, Dresdensis, scholae cuiusdam privatae Dresdensis praeceptor, trad. diss. q. i.: „Giordano Brunos Polemik gegen die Aristotelische Kosmologie" et examine d. 25. mens. Febr. superato.
33. d. 29. mens. Mart.: OTTO BERNHARDUS ZIMMERMANN, Lipsiensis, scholae civicae Lipsiensis praeceptor, trad. diss. q. i.: „Brun I., Erzbischof von Cöln und die in den Schulen seiner Zeit gepflegte Wissenschaft" et examine d. 9. mens. Mart. superato.
34. d. 1. mens. April.: WLADIMIRUS KOEPPEN, Petropolitanus, stud. rer.

natur., trad. diss. q. i.: „Wärme und Pflanzenwachsthum“ et examine d. 19. mens. Iul. superato.

35. d. 10. mens. April.: SIGISMUNDUS CELICHOWSKI, Polonus ex oppido Wronki M. D. Posnaniensis, bibliothecae cl. comitis Dzialynskii quae est Kornici praefectus, trad. diss. q. i.: „De abdicatione Ioannis Casimiri, Polonorum regis nec non de Michaelis Wisniowiecii electione“ et examine d. 26. mens. Novemb. superato.

36. d. 12. mens. April.: IOANNES CONRADUS de ORELLI, Turicensis, theol. cand., trad. diss. q. i.: „Die hebräischen Synonyma der Zeit und Ewigkeit genetisch und sprachvergleichend dargestellt“ et examine ed. 11. mens. Ian. superato.

37. d. 15. mens. April.: ALFREDUS WOLF, Vollmershainensis, chemiae cultor, trad. diss. q. i.: „Ueber den Gerbstoff der Eiche“ et examine d. 18. mens. Ian. superato.

38. d. 15. mens. April.: CAROLUS BRUGMAN, Wisibadensis, stud. philol., trad. diss. q. i.: „De Graecae linguae productione suppletoria“ et examine d. 25. mens. Ian. superato.

---